

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE VERBO DEI|| scripto & non scripto,|| QVATVOR LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, 1599

VD16 B 1607

XII. De libro Iudith.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53828](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53828)

brum hunc prophetica[m] Scripturam esse dicit. Item S. BASTILIVS in oratione de auaritia, sententiã ex Tobia descriptam, diuinum præceptum appellat. Sanctus quoque AVGVSTINVS in speculo præfatur ex canonicis libris se sententias collecturum, nec tamen omittit Tobiam.

Contra verò obiici solet, quod hic liber secum ipse alicubi pugnare videatur. Nam in cap. 3. dicitur Sara, quam in vxorem habiturus erat Tobias iunior, habitasse in Rages ciuitate Medorum: vbi etiam fuisse Gabelum habemus, Tobia[rum] 4. postea tamen cap. 9. cum Tobias peruenisset ad locum vbi erat Sara, inde misit Angelum ad Gabelum in Rages: falsum est igitur domum Sara[rum] fuisse in Rages.

Michaël Medina lib. 6. de recta in Deum fide, cap. 14. vitio scriptorum cap. 3. legi arbitratur, in Rages, cum in Græco sit ἐν ἐκβατινοῖς. Sed vix credibile est talem errorem contingere potuisse, cum nulla sit inter Rages & Ecbatana similitudo. Alij, vt Lyranus, dicunt, vel duas fuisse Rages in Media, vel certè in cap. 3. vocari Rages non ipsam ciuitatem, sed locum aliquem vicinum: dicitur enim habitare Romæ, qui Tusculi, vel alibi in agro Romano habitat. Hæc sententia communior est, & verior.

CAPVT. XII.

De libro Iudith.

LIBRUM IVDITH egregium testimonium habere a Synodo Nicæna prima, omnium Synodorum generalium prima & celeberrima, testatur S. Hieronymus præfatione in Iudith. Ac ne fortè Kemnitius dicat, librum Iudith sanctum esse, sed non plenæ auctoritatis ad fidei dogmata confirmanda, notanda sunt verba S. Hieronymi: Afferit enim sanctissimus doctor, apud Hebræos librum Iudith numerari in sanctis libris, qui tamen non sint idonei ad dogmata fidei comprobanda: deinde huic Hebræorum sententiæ opponit Nicænæ Synodi auctoritatem; igitur teste Hieronymo, Nicæna Synodus librum Iudith ita retulit in numerum sacrorum librorum, vt eum idoneum esse censuerit ad fidei dogmata confirmanda. Ad hæc IUNI-

LIVS

LIVS AFRICANVS lib. I. de partibus diuinæ legis, & ISIDORVS lib. 6. etymologiarum, cap. I. Ecclesiam Christi hunc librum inter diuinos libros honorare & prædicare testantur.

Est autem aduersus hunc librum difficillima quædam obiectio. Nam videtur historia ista omnino conficta, cum cap. 5. dicatur, contigisse post reuersionem populi à Babylonica captiuitate: & tamen dicatur cap. I. eo tempore Nabuchodonosor Rex Assyriorum pugnâsse cōtra Arphaxat Regem Medorum, qui ædificauerat Ecbanata: quæ nullo modo cohærent, num quo tempore populus rediit à captiuitate, euerfa erat monarchia Assyriorum; & non Nabuchodonosor, sed Cyrus, vel Darius Assyrii & Persis ac Medis imperabat.

HÆC SYMMA difficultas miro modo exercuit ingenia hominum eruditorum. Duæ sunt autem sententiæ principales. VNA eorum, qui volunt historiam Iudith contigisse post captiuitatem Babylonicam; quorum aliqui referunt eam ad tempora Cambyfis, quem esse volunt Nabuchodonosor, vt **Eusebius** in Chron. **Augustinus** lib. 18. ciuit. Dei, cap. 26. **Beda** in lib. de sex ætatibus. **Lyranus** in primum caput lib. Iudith. **Ioannes Driedo** de Ecclesiasticis Scripturis & dogmatibus lib. I. c. 2. parte 2. & lib. 3. cap. 5. parte 3. Aliqui referunt ad tempora **Darij Hyfaspis**, vt **Gerardus Mercator** in sua Chronologia, & alij nonnulli. **Seuerus Sulpitius** lib. 2. sacrae historiae ad regnum **Artaxerxis Ochi** eam pertinere existimauit.

ALTERA sententia est aliorum, qui docent historiam Iudith contigisse ante captiuitatem Babylonicam. Sed horum aliqui eam referunt ad tempora Regis **Sedecia**, vt **Gilbertus Genebrardus** in secundo lib. Chronologiae: aliqui ad tempora Regis **Iosia**, vt **Ioannes Benedictus** in annotationibus marginalibus ad quartum caput libri Iudith.

Sed nulla harum sententiarum videtur esse satis probabilis. & quidem tres priores manifestis argumentis refelluntur. PRIMO, Arphaxat cum quo pugnauit Nabuchodonosor, ædificauit Ecbatana, Iudith I. At qui ædificauit Ecbatana, teste Herodoto lib. 1. & Euseb. in Chronico, fuit **Diocles V.** Rex Medorum, qui longissimo interuallo temporis distat à **Cambyse**, & **Dario Hyfaspis** & **Ocho**. Neque mouere debet, quod **Plinius** lib. 6. cap. 14. scribit, Ecbatana à **Seleuco** ædificata, diu post tempora **Dioclis**; vel quod scribit **Diodor.** lib. 2.

cap. 7. tempore Arbacis, à quo quintus fuit Diocles, iam Ec-
batana exstitisse. Nam potest facile fieri, vt ciuitas illa anti-
quissima, aliquoties euerfa, atque iterum condita, nunc à
Diocle, nunc à Seleuco, nunc etiam fortasse ab aliquo alio
fuerit.

SECUNDO, nusquam legimus Reges Perfarum appellatos
Nabuchodonosor, nec in sacra, nec in prophana historia, sed
solùm Reges Babylonios. non igitur Cambyfes, aut Darius
est ille Nabuchodonosor, de quo agitur in historia Iudith.

TERTIO, Nabuchodonosor, de quo in libro Iudith, regna-
bat in Niniue, Iudith 1. At tempore Cambyfis, & Darij, & O-
chi, Niniue non exstabat; euerterat enim eam urbem Nabu-
chodonosor Rex Chaldaeorum, primo anno regni sui, vt Ge-
nebrardus annotauit in Chronico suo, vel certè Ciaxares
Rex Medorum, vt volunt Herodotus lib. 1. & Eusebius in
Chronico. Certè Nahum, qui tempore Ezechiaë vaticinatus
est, apertè prædicit euerfionem Niniue breui futuram fuisse.
Vide commentarium S. Hieronymi. Accedit, quod Reges
Perfarum non in Niniue regnabant, sed in Susis, aut Baby-
lone, vt ex libro Danielis, & lib. Esther, nec non ex prophanis
omnibus historicis cognosci potest.

QUARTO, Nabuchodonosor, de quo in libro Iudith, oc-
cupare conatus est Ciliciam, Damascum & Palæstinam, Iu-
dith 1. At Cambyfes, & Darius, non erat cur id conarentur,
cùm eas regiones pacificè possiderent, vt perspicuum est ex
lib. 1. Esdræ, cap. 4. & 5.

QUINTO, filij Israël parauerunt se ad pugnam contra
Nabuchodonosor, Iudith 4. At tempore Cambyfis & Darij,
nec poterant, nec valebant filij Israël resistere vllis Regibus,
& maximè Regibus Perfarum, quibus subiecti erant ad eò, vt
ad nutum eorum vel inciperent, vel desisterent templum æ-
dificare, vt videre est in libro primo & secundo Esdræ.

SEXTO, temporibus Iudith summus sacerdos erat Elia-
chim, qui & Ioachim dicebatur, Iudith 4. & 12. At tempore
Cambyfis & Darij Hystaspis erat Iesus Iosedech, vt patet ex
lib. 1. Esdræ, cap. 2. & ex Zachariaë 3. Tempore autem Ochi
summus sacerdos erat Iaddus, qui occurrit Alexandro Ma-
gno, aut certè pater eius Ionathan, vt colligitur ex libro 2.
Esdræ, cap. 12.

SEPTIMO,

S E P T I M O, metuebant filij Israël, ne Nabuchodonosor euerteret Hierusalem, & templum Domini, Judith 4. At tempore Cambysis, nec Hierusalem, nec templum exstabat, quippe quæ iam euersa, & incensa fuerant à Chaldæis: tempore autem Darij Hystaspis, templum quidem reædificatum est, sed non ciuitas Hierusalem. Præterea cum Dario isto iubente templum reædificatum sit 1. Esdræ 6. quomodo credibile est, timuisse Iudæos, ne ab eodem iterum euerteretur?

O C T A V O, Holofernes interrogauit, Judith 5. quis esset populus, qui habitabat in Iudæa, quæ potentia eius, quis Rex, quæ multitudo? At certè Rex Persarum, & Principes eius nihil horum ignorare poterant: cum paulò antè Iudæos à se dimississent.

N O N O, filij Israël cum se pararent ad bellum contra Holofernem, muris circumdederunt vicos suos per omnem Samariam vsque Hiericho, Judith 4. At tempore Cambysis & Darij, non habitabant Iudæi in Samaria, sed gentiles, ut habetur 1. Esdræ 4. nec poterant Iudæi muris circumdare ipsam Hierusalem, quantò minus omnes vicos per circuitum.

D E C I M O, scribitur in fine libri Judith, pacem fuisse in Israël toto tempore quo superuixit Judith, & multis annis postea: vixit autem Judith annis C. V. ut ibidem habetur. At post annum decimum tertium Ochi, quo vult Sulpitius gestum esse bellum Holofernis, vsque ad Ptolomeum Lagi, qui iterum debellauit Iudæos, non sunt nisi triginta anni: debuisset ergo tunc Judith esse annorum LXXX. vel XC.

V N D E C I M O, Nabuchodonosor anno decimo tertio regni sui bellum gessit contra filios Israël, Judith 2. At Cambyses non regnauit nisi octo annos, teste Herodoto lib. 3. non igitur ipse est ille Nabuchodonosor.

D V O D E C I M O, accedat probabilis coniectura ex numero Maiorum ipsius Judith. Nam in libro Judith, cap. 8. numerantur Patres, & aui, aliique maiores Judith, vsque ad Simeonem filium Ruben, vel ut correctius videntur habere Græci codices filium Israël, & inueniuntur solum quindecim: In libro autem 1. Esdræ, cap. 7. numerantur maiores ipsius Esdræ, qui floruit tempore Cambysis, & Darij vsque ad Aaron, & inueniuntur septemdecim, quibus si addas alios vsque ad Leui fratrem Simeonis erunt viginti. Cum igitur à Iacob Patriar-

cha vsq; ad Iudith sint multò pauciores generationes, quàm ab eodem Iacob vsque ad Esdram, rectè coniiicimus, Iudith multò antiquiorem fuisse quàm Esdram, qui tamen, vt diximus, temporibus Cambyfis & Darij maximè floruit.

Iam verò posteriores illæ sententiæ, quæ historiam Iudith ad tempora Sedeciæ, vel Iosifæ referunt, duabus rationibus refelluntur. Prima ratio talis est; In libro Iudith, cap. vlt. legimus, nullum fuisse qui vexaret Israël toto spatio vitæ Iudith, & multis annis postea. Vixit autem Iudith, vt ibidem legimus, vsque ad annum centesimum quintum, nec erat vetula, sed puella, quādo interfecit Holofernem, vt colligitur ex eo, quod puella vocatur, Iudith 12. Igitur pax fuit in terra Israël annis octoginta vel nonaginta. At ab initio regni Iosifæ, vsq; ad bellum, quod intulit Rex Ægypti Ioachaz Regi Iuda, non fuerunt nisi anni triginta, 4. Reg. 23. ab initio autem regni Sedeciæ, vsque ad bellum quod intulit Nabuchodonosor, non sunt nisi anni nouem, 4. Reg. 24. Itaq; nisi fuerit Iudith, quando Holofernem occidit, annorum circiter LXXX. aut centum, non potest esse verum quod Scriptura dicit, in omni spatio vitæ eius & multis annis postea, non fuisse qui perturbaret Israël.

Altera ratio est, quia tempore Iudith sacerdos magnus erat Eliachim, qui & Ioachim dicebatur, vt patet Iudith 4. & 15. At tempore Iosifæ sacerdos magnus erat Helcias, 4. Reg. 23. tempore autem Sedechiæ erat Saraia, 4. Reg. 25.

NOBIS IGITUR dicendum videtur, historiam Iudith incidisse in tempora Manassæ Regis Iuda. Siquidem eo tempore regnabat apud Medos Diocles, qui Ecbatana ædificauit, teste Eusebio in Chronico, atque hunc Scriptura nostra Arphaxat appellat. Item eo tempore regnabant Assyriorum Reges in Niniue, vt constat ex 4. Reg. 19. & ex Tob. cap. I. Credibile autem est eum, qui in lib. Iudith dicitur Nabuchodonosor, alio nomine dictum esse Merodach Baladan, qui fuit etiam Rex Babylonis Nam post Sennacherib regnauit sub finē regni Ezechiæ patris Manassæ, Assar Addon, 4. Reg. 19. post Assar Addon regnauit Merodach Baladan, cuius fit mentio 4. Reg. 20. & Hier. 50. necnon Isa. 39. qui quidē Rex Babylonis erat, sed transtulit ad se etiam regnū Assyriorum, & propterea nulla deinceps in Scripturis mentio fit Regum Assyriorū, sed solum Babylonis.

Cœpit

Cœpit autem regnare tertio anno Manassæ, vt probabiliter, & ex coniecturis colligimus (nam certum initium regni eius ex nullo auctore probato haberi potest) quocirca annus eius decimus tertius in quo bellum mouit contra Iudeos duce Holoferne, incidit in annum XVI. Manassæ, quem Manassæ paulò antè captiuum duxerat in Babylonem.

Exstabant etiam tunc Hierosolyma, & templum Domini, quorum fit mentio in historia Iudith cap. 4. viuebat quoq; eo tempore sacerdos magnus Eliachim, vt patet ex Chronologia Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani, qui enumerans Pontifices Iudæorum, inter Sobnam, qui fuit Pontifex tempore Ezechia, & Helciam, qui fuit tempore Iosia, ponit Eliachim. constat autem inter Ezechiam & Iosiam intercessisse Manassæ; conuenit etiam id cum lib. 4. Reg. cap. 18. vbi Eliachim nominatur inter præcipuos sacerdotes; & magis etiam quadrat cum prophetia Isaia cap. 22. vbi prædicitur depositio Sobnæ impuri Pontificis, & exaltatio Eliachim in locum eius.

Præterea facile est hac ratione inuenire tempus illud longissimæ pacis, quod fuit toto tempore vitæ Iudith, & deinceps multis annis. Nam Manassæ initiò regni sceleratissimus fuit, ac propterea Deo permittente victus fuit à Rege Babylonis, qui terram Iuda deuastauit, & ipsum Regem victum in Babylonem abduxit: deinde tamen peccatum suum agnouit, & in patriam remissus, tranquilissimè vixit, vt habetur lib. 2. Paralip. cap. 33.

Ab hac Manassæ captiuitate vsque ad regnum Ioachaz filij Iosia summa pax fuit in terra Iuda. quantum hoc tempus fuerit Scriptura non indicat, sed facilè colliguntur anni LXXII. Nam Manassæ regnavit annos LV. è quibus accipio XXXIX. post captiuitatem eius. Constat enim initiò regni eam captiuitatem accidisse, vt etiam Iosephus annotauit lib. 10. antiq. cap. 5. & vt diximus paulò antè, annus decimus tertius Regis Assyriorum & Babyloniorum incidit in annum Manassæ decimum sextum. Annis triginta nouem addendi sunt duo anni, quibus post Manassæ regnavit Ammon filius eius 4. Regum 21. ita erunt XLI. his addantur anni XXXI. quibus post Ammon regnavit Iosias 4. Regum 22. & efficiuntur LXXII.

Iam

Iam hoc idem tempus ostendemus fuisse post mortem Holofernis vsque ad finem vitæ Iudith. Iudith vixit vsque ad annum centesimum quintum (sic enim intelligi debet quod habetur de numero annorum Iudith in fine libri, vt clarius colligitur ex Græco textu) ex quibus annis detrahendi sunt illi, quos vixit ante occisionem Holofernis, quos pono fuisse quadraginta. Nam etsi tempus certum definire non possumus, cum nullus auctor hoc tradat, potuit tamen ita esse. Ea enim ætate adhuc potuit esse pulcherrima, & iudicari ab Assyriis puella propter incredibilem pulchritudinē, præsertim quia, vt habetur Iudith 10. Dominus ei contulerat, non sine nouo miraculo, quendam eximium splendorem, vt incomparabili pulchritudine omnium oculis appareret. Quanquam etiam naturaliter aliquæ fœminæ ita conseruant formam corporis, vt quamuis grandæque sint, tamen iuuenulæ iudicentur. Certe Sara annorum LXV. vel etiam XC. tam iuuenis, & formosa videbatur, vt quocumque iret, à Regibus adamaretur & raperetur. Vide Gen. 12. & 20. Iam igitur si annis CV. detrahantur XL. supererunt LXV. anni continuæ pacis vsque ad mortem Iudith; quibus addo alios septem, vt illud etiam verum sit, quod additur in libro Iudith, post mortem eius multis annis non fuisse qui perturbaret Israël. habemus igitur annos LXXII. quos quærebamus.

Dices fortasse; Si tempore Regis Manassæ contigit hæc historia, quare in præparatione illa ad bellum, quæ narratur in hoc libro, nulla sit mentio Regis? cur negotium hoc totum tribuitur magno sacerdoti?

Respondeo, fortasse hoc bellum incidisse in ipsam captiuitatem Manassæ, & idcirco Rege absente per Pontificem negotia regni procurata fuisse. fortasse etiam Regis mentio facta non est, quia non accessit bellum ad ipsam urbem Hierusalem, vbi Rex erat.

Quod autem habetur Iudith 4. sacerdotem Eliachim scripsisse ad omnes Hebræos, & deinde circumiuisse omnem Israël, vt eos ad constantiam hortaretur, non est mirandum. Nam etiam tempore Ezechix idem Eliachim, quamuis nondum esset summus sacerdos, nomine Regis multa faciebat, vt patet ex lib. 4. Reg. ca. 18. & Isaias prædixerat cap. 22. fore vt Eliachim esset quasi pater omnium habitantium Hierusa-

rufalem. Ac tum præcipuè credibile est summa negotia & periculosa tractata esse per summum sacerdotem, quando Rex de captiuitate reuersus, & ad Deum serio conuersus erat. Nam etsi nõ est improbabile, adhuc Rege captiuo bellum hoc gestum: probabilius tamen videtur, eo iam reuerso gestum esse.

Sed rursus obiicies, colligi ex 5. cap. libri Iudith, bellum hoc Holofernis contra Iudæos gestum esse paulò post reditum ex captiuitate Babylonica. sic enim legimus: *Nam Et ante hos annos cum recessissent à via, quam dederat illis Deus, Et ambularent in ea, exterminati sunt praeliis à multis nationibus, Et plurimi eorum captiui abducti sunt in terram non suam. Nuper autem reuersi ad Dominum Deum suum ex dispersione qua dispersi fuerant, adunati sunt, Et ascenderunt montana hæc omnia, Et iterum possident Hierusalem, ubi sunt sancta Sanctorum.*

Respondeo, non esse intelligendum hunc locum de captiuitate Babylonica, sed de variis afflictionibus præcedentibus. Nam si sermo esset de Babylonica captiuitate, non dicerentur Iudæi exterminati à multis nationibus, sed ab vna, id est, Chaldæorum: nec dicerentur plurimi abducti captiui, sed omnes (fuit enim generalis captiuitas Babylonica) paucissimi enim remanserunt relictæ à Nabuchodonosor, & illi ipsi paulò post fugerunt in Ægyptum 4. Reg. 25. Ita dispersio ac desolatio plenissima fuit.

Igitur loquitur Scriptura de variis afflictionibus populi Iudæorum, quas variis temporibus à variis nationibus passus est, sed præcipuè de illa vltima, quæ acciderat cum caperetur Manasses; tunc enim tota regio deuastata fuit, & Rex ipse cum aliis multis captus, & ductus in Babylonem; & multi etiam dispersi, fugatique in varia loca. Quod autem additur; *Nuper autem reuersi ex dispersione, &c.* vel intelligitur de reuersione Regis Manassæ cum suis ex Babylone, vel (si absente Rege gestum est hoc bellum) intelligi poterit de reuersione ex iis locis ad quæ fugiendo peruenerant, cum Rex Assyriæ vastaret regionem ipsorum.

Nec verò mouere quenquam debet, quod in textu Græco additur, etiam templum fuisse solo equatum, quando dispersi sunt Iudæi. Nam illa verba supposititia videntur, quandoquidem S. Hieronymus, qui fidelissimè transtulit hunc librum

brum ex Chaldæo sermone in Latinum, nihil de euerfione templi in sua editione posuit. Et fortasse ista additio Græci textus in caussa fuit, cur tot grauissimi auctores, Eusebius, Augustinus, Sulpitius, Beda in hac historia suo tempore collocanda, decepti fuerint.

CAPVT XIII.

De libro Sapientia.

LIBER Sapientiæ testimonium habet ab antiquis Conciliis & Patribus. Concilium Sardicense in epist. ad omnes Episcopos, cuius meminit Theodoretus lib. 2. hist. cap. 8. ex cap. 7. huius libri probat, filium Dei esse rerum omnium effectorem, & verum Deum: Concilium item Toletanum II. cap. 1. librum Sapientiæ Scripturam sacram nominat.

Denique Patres idem docent. Nam **DIONYSIVS** cap. 4. diuinorum nom. vt librum sacrae Scripturae citat. **MELITUS** Asianus in epist. ad Onesimum in Catalogo sanctarum Scripturarum Sapientiam ponit. **CYPRIANVS** in lib. de habitu virginum: *Cum dicat, inquit, Scriptura diuina; quid nobis profuit superbia, etc.* Similiter **CYRILLVS** lib. 2. in Iulianum ultra medium, vocat Scripturam diuinam. **B. AYGVSTINVS** ex professo docet & probat, ex hoc libro posse confirmari dogmata, & librum esse Canonicum, lib. 1. de prædest. cap. 14.

Et quoniam Kemnitiuſ incredibilem impudentiam hunc locum Augustini truncatè citat, & asserit apertè ex hoc loco colligi, hunc librum non fuisse Augustino diuinum & infallibilis veritatis: totum locum audiamus: *Quod, inquit, à me quoq; positum, nimirum testimonium de libro Sapientia, fratres istos ita respuisse dixistis, tanquam non de libro Canonico adhibitum. Quasi & excepta huius libri attestazione, res ipsa non clara sit, quam volumus hinc doceri.* Hæc citat Kemnitiuſ.

Sed audiamus quæ in eodem capite infra ponuntur: *Non debuit repudiari sententia libri Sapientia, qui meruit in Ecclesia Christi de gradu Lectorum Ecclesie Christi tam longa annositate recitari, & ab omnibus Christianis Episcopis & fidei ad extremos laicos, fideles, pœnitentes, Catechumenos cum*